

ಮುತ್ತುಗ

ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇರುವ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ 'ಮುತ್ತುಗ' ಎನ್ನುವ ಮರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸುಮಾರು ಹತ್ತರಿಂದ ಹದಿನೈದು ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುವ ಈ ಮರ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಗಿರದೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಎಂಬಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಚಳಿಗಾಲ ಮುಗಿದು ಬೇಸಿಗೆಯ ಆರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ವರ್ಣವೈಭವ ನೋಡುವ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೋಹಕಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕಾಡೇ ಎಲೆ ಉದುರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಸ್ಥಿವಂಜರದಂತೆ ನಿಂತಿರುವಾಗ, ಕಳೆದ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ನೆನಪು ಬುಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟ ಕನವರಿಸಿದಂತೆ ಬಿಸುಸುಯ್ ಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ತಿಕ್ಕ ಒಣಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾ ಮುಂಗಾರಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗಿಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಲುಗುಡುವ ಚಿಗುರುಮೊಳಕೆಯ ಗುಮ್ಮುವಿಕೆಗೆ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ 'ಮುತ್ತುಗ' ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಸೆಳೆದು ಕೋರೈಸುತ್ತದೆ.

ಒಣಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಕೆಂಪು ಸೀರೆ ರವಿಕೆ ತೊಟ್ಟ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತೈದೆಯಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ಈ ಮರದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳು ಮೂಡಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಬರೀ ಹೂಗಳು! ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವಂತೆ ಇಡೀ ಮರದತುಂಬ ಸೊಂಪು ಸೊಂಪಾಗಿ ನೀಳ ಎಸಳುಗಳ ರಕ್ತವರ್ಣದ ಹೂವುಗಳು! ಅದರ ತಿಕ್ಕವರ್ಣಕ್ಕೆ ಗಮನ ಕೊಡದ ಜೀವಸಂಕುಲದ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಅಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಗಿಳಿಗಳಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಮರಿಸೊಡುತ್ತವೆ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕೀಟಗಳು ಆ ಮರದ ತುಂಬೆಲ್ಲಾ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಒಣಗಿ ನಿಂತ ಕಾಡಿಗೆ ಶೃಂಗಾರಮಯ-ಕಡುವರ್ಣಮಯ ಸಂಸಾರಗಿತ್ತಿಯಂತೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಆ ಮರ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಿಸಿಲ ತಿಕ್ಕತೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ಕಾಡಿಗೆ ಕಾಡೇ ಚಿಗುರತೊಡಗಿದಾಗ ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆಗಳು ಅದರ ಹೂವಿನ ದಳಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮೂಡತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಒರಟಾದ, ಎರಡು ಅಂಗೈಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಗಲವಾದ ತೆಳುಹಸಿರು ವರ್ಣದ ಎಲೆಗಳು ಮರದ ತುಂಬಾ ಬೆಳೆದು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲೆಗಳ ಭಾರಕ್ಕೆ ಗಾಳಿಬೀಸಿದಾಗ ತುಂಬಿದ ಬಸುರಿಯಂತೆ ಮರಕ್ಕೆ ಮರವೇ ತುಯ್ಯಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮೃದ್ಧ ಎಲೆಗಳೇ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಜನರು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಮದುವೆ, ಶ್ರಾದ್ಧ ಮುಂತಾದ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಊಟದ ಎಲೆಗಳು ಅಥವಾ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಗಳು!

ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರು, ಬಡವರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ದುಡಿಮೆಯ ಜೊತೆಗಿನ ಉಪಕಸುಬಿನಂತೆ ಈ ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅವನ್ನು ಹತ್ತಿರದ ಪೇಟೆಯ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮುತ್ತುಗದ

ಮರಹತ್ತಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕೀಳುವ ಪರಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಶಿಸ್ತು ಇತ್ತು; 'ಮರಕ್ಕೆ ಜೀವವಿದೆ, ಅದು ನಮಗೆ ಅನ್ನ ಕೊಡುವ ತಾಯಿ. ಕಾಡಬಾರದು-ಕಾಪಾಡಬೇಕು' ಎಂಬ ಮನೋಭಾವವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ದುರಾಸೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಈಗಿನವರಂತೆ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಡಿದು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದ ನಡುಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹದವಾಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಲಿತು ಪ್ರೌಢಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮರಹತ್ತಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ನಯವಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ನಯವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ, ಕಂತೆಕಟ್ಟಿ ಮಂಕರಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ, ಹಂಚಿಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಐದಾರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಹುಪಾಲು ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಭೋಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಸಂಬರಿ, ಉಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಎಲೆ ವಿಶೇಷ ರುಚಿ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ, ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗದ ಮರ ಅಳಿವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಯನ್ನು ಭೋಜನಕೂಟದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಯನ್ನು ಬಳಸುವವರು 'ಬಡವರು' ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಯ ಜಾಗವನ್ನು ಬಾಳೆಎಲೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ! 'ಬಾಳೆಎಲೆ ಊಟ' ಹಾಕಿಸುವುದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಇಸ್ರೀ ಎಲೆ ಕೆಳವರ್ಗಕ್ಕೆ ರೂಪಕವಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ, ಸದಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪಂಪನ ಮಾತೊಂದಿದೆ: 'ಸೂಳೆ ಪಡೆಯಲಪ್ಪುದು ಕಣಾ ಮಹಾಜಿರಂಗದೊಳೆ'. ಇಂದು ಗ್ರಾಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇಸ್ರೀ ಎಲೆಯನ್ನು ರಂಗದಿಂದ ದೂರ ಸರಿಸಿರುವ ಬಾಳೆಎಲೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ತೆರೆಯಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವ ಕಾಲ ದೂರವಿಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮಾರಿ ಈ ರಂಗಕ್ಕೂ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಭೋಜನದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ದೊನ್ನೆಗಳು, ನೀರಿನ ಬಾಟಲಿಗಳು ಬಂದು ಕೂತಿವೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೋಹಕ ಚಿತ್ರವಿರುವ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಎಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಸುಂದರಾಂಗಿ ಬಾಳೆಎಲೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸುಕ್ಕುಗಳು ಮೂಡತೊಡಗಿವೆ.

ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಸಾವಿರಾರು ಬಡವರ ಉಪಕಸುಬಿಗೆ ಏಟು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಅವರ ಅನ್ನ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಅಂತಸ್ಸಿನ ಅಹಂಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಾದ ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮಾರಿಯ ವಿವಿಧ ಕರಾಳ ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದಿಗಿಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಶಿಕಾಕು

<p>★ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೋವುಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನೋವುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ.</p> <p>—ಹೆಲೆನ್ ಕೆಲ್ಲರ್</p>	<p>ಮಾತೇ ಮತ್ತು</p> <p>★ ಮಕ್ಕಳ ಹರಿದ ಜಾಕೆಟನ್ನು ಹೊಲಿದು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೆಟ್ಟ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಬೈದರೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಗಾಯಗಳನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡಲಾಗದು.</p> <p>—ಹೆನ್ರಿ ವಾಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್</p>	<p>★ ಮಕ್ಕಳು ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಂತೆ. ಬಯಸಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಹೋಗಬೇಡಿ.</p> <p>—ಫ್ರಾಂಕ್ ಕ್ಯಾಕ್ಸ್</p>
<p>★ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಕೊಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಆಲೋಚನೆಗಳಿವೆ.</p> <p>—ಖಿಲೀಲ್ ಗಿಬ್ರಾನ್</p>	<p>★ ಕನಸುಗಳ ಸ್ಥಳವನ್ನು ವಿಷಾದ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಮನುಷ್ಯ ವೃದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.</p> <p>—ಜಾನ್ ಬ್ಯಾರಿಮೋರ್</p>	<p>★ ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇದೆ.</p> <p>—ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್</p>
<p>★ ನನಗೆ ಯಾವ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಇದು ಸತ್ಯ. ನೀವು ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಕ್ಷಣವೇ ನೀವು ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಸುವುದನ್ನು, ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತೆಯೇ.</p> <p>—ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ</p>	<p>★ ಗತಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಿಂತ ಭವಿಷ್ಯದ ಕನಸುಗಳೇ ಚೆಂದ.</p> <p>—ಥಾಮಸ್ ಚೆಫರ್ಸನ್</p>	<p>★ ಇವತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ್ದು. ನಾಳೆ ಎನ್ನುವುದು ಬರದೇ ಇರಲೂಬಹುದು.</p> <p>—ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ</p>
		<p>★ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವು ನೆರಳಿನಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸದಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತದೆ.</p> <p>—ಗೌತಮ ಬುದ್ಧ</p>